

YFIRBÆTUR SÉ TIL ALLS

**КОМПЕНСАЦИЯ,
КАТАСТРОФА,
РОДОВЫЕ САГИ**

(ИЗ КОММЕНТАРИЯ К «САГЕ О БЬЁРНЕ, ГЕРОЕ ИЗ ДОЛИНЫ ХИТ»)

Дарья Глебова
ИнСлав, РАН

САГА О БЬЁРНЕ

1. Экспозиция:
Торд, Бьёрн,
Оддни

2. Бьёрн в
странствиях; Торд
крадет Оддни

3. Месть Бьёрна:
Бьёрн крадет
имущество Торда
(Brenneyjar)

4. Мировая с
посредничеством
Олава
Харальдссона

5. Торд
приглашает
Бьёрна на
зимовку

6. Зимовка:
Обмен висами,
намекы на измену
(Бьёрн/Оддни)

7. Обмен нидами

8. Вооруженные
столкновения

9. Смерть Бьёрна

10. Раскаяние
Торда

11. Финальный
разбор дела на
альтинге

ЭПИЗОД «Х»

1. Бьёрн возвращается в Исландию
2. Обман Торда раскрывается – разговор Оддни и Торда
3. Торд решает пригласить Бьёрна зимовать
4. Бьёрн соглашается

???

ПОЧЕМУ ЭТО НЕПОНЯТНО?

1. Странно – из-за слухов (каких?)

1. Оддни: “Hún [Oddný. - ДГ] latti, kvað það óráð að því orði sem áður lék á”
2. Бьёрн: “mörgum mun kynlegt þykja heimboð þetta sakir orðróms manna”

2. Несколько мотивировок Торда

1. **Не хочет распространения слухов:** “kvaðst eigi vilja að menn gengju milli þeirra og rægðu þá saman "og vil eg svo reyna skap Bjarnar og trúlyndi við mig.”” (BSH, c. 11, 25)
2. **Хочет подтверждения мировой Олава:** “Það er erindi mitt hingað að vita hvort þú vilt halda sættir við mig þær er konungur gerði milli okkar... Eg hefi þann hluta haft mála er veglegri þótti og mun eg nú það sýna að eg vil að við sættumst heilum sáttum...” (BSH, c. 11, 26)
3. **Хочет компенсировать свою вину Оддни:** “Hann segir að þangað hafi hann boðið Birni og kvaðst það hafa gert til yfirbóta við hana.” (BSH, c. 11, 26)

3. Детали – интертекстуальные сигналы «недоброго»:

- Торд едет приглашать Бьёрна в черном плаще;
- мать Бьёрна Тордис предостерегает Бьёрна не соглашаться ни на какие предложения Торда, но тот отказывается и др.

Реальная мотивация Торда – злой умысел, ловушка?
(Heinemann, Finlay)

Или же это приём – необходимость создать ожидание катастрофы у аудитории? (Sävborg) Тогда почему все же Торд это делает?

ПОЧЕМУ ЕМУ НИКТО НЕ ВЕРИТ?

Нарратив до эпизода «Х»: мотив предательства и лживости Торда (de Looze)

Однако, де Луз склоняется к мысли, что как раз приглашая Бьёрна зимовать, Торд говорит правду.

Увы! никак того не поясняя.

РАЗГОВОР ОДДНИ И ТОРДА

En í öðrum stað er þess við getit eitt kveld, at Oddný tók til orða við Þórð, bónda sinn: «Hefir þú nokkut tíðenda heyrt, Þórð?»

«Engi,» segir hann, «en því muntu um þat ræða, at þú munt spurt hafa nokkur.»

«Nær getr þú,» segir hon, «frétt hefi ek þat, er mér þykkja tíðendi. Mér er sögð skipkváma í Hrútafirði, ok er þar á Björn, sá er þú sagðir andaðan.»

Þórðr mælti:

«Þat má vera,» segir hann, «at þér þykki þat tíðendi.»

«Víst eru þat tíðendi,» segir hon, «ok enn gerr veit ek nú,» segir hon, «hversu ek em gefin. Ek hugða þik vera góðan dreng, en þú ert fullr af lygi ok lausung.»

«Þat er mælt,» segir Þórðr, «at yfirbætr sé til alls.»

«Mik grunar,» segir hon, «at sjálfr muni hann hafa skapaðar sér bætrnar.»

«Haf þú þat fyrir satt, sem þér sýnist,» segir hann.

Nú fellr þetta hjal með þeim.

В другом месте сказано, что одним вечером Оддни заговорила со своим мужем, Тордом: – Слышал ли ты какие-нибудь новости, Торд?

– Никаких, – говорит он, – но ты, должно быть, спрашиваешь об этом, потому что о каких-то узнала.

– Ты близок, – говорит она. – Узнала я кое-что, что кажется мне новостью. Рассказали мне о прибытии корабля к Хрутафьорду, и что на нем был Бьёрн – тот, которого ты оговорил мёртвым.

Торд сказал:

– Может статься, – говорит он, – что для тебя это новости.

– Конечно это новости, – говорит она. – И теперь я точно знаю, – говорит она, – кому я отдана. Я думала, что ты хороший человек, а ты полон лжи и предательства.

– Говорят, – говорит Торд, – что все можно возместить.

– Мне кажется, – говорит она, – что он сам позаботится о своей компенсации.

– Думай, как тебе угодно, – говорит он.

(BSH 10)

YFIRBÆTR SÉ TIL ALLS

yfirbætr - мн. ч. от *yfirbót*

Cleasby, Fritzner

- pl. – компенсация, искупление (atonement)
- *sg. – улучшение, лекарство, излечение*

Компенсация кому?

- Оддни?
- Бьёрн?

КОНТЕКСТЫ [1]

Структура: пословица – ответ (предполагаемое действие)

Þórðar saga kakala

Þormóður spyr, ef nokkura hluti skyldi tjá at bjóða til lífs sér. Ásbjörn kvað þá eigi því mundu við koma, því at drepinn var áður bróðir hans, ok kallaði hann aldri trúan mundu verða. Þormóður kvað **yfirbætr liggja til alls**. Ásbjörn kvað þá ekki mundu tjá skreiðing. Þormóður skrifaðist ok bjóst við dauða sínum.

Hrólfs saga Gautrekssonar

«Ekki víska ek,» sagði Hrólfr konungr, «at ek hefði þér svá nær höggvit, ok er þat satt, sem mælt er, at **yfirbætr liggja til alls**, ok svá mun um þetta, ok muntu vilja taka bætr eptir bróður þinn?»

Risinn mælti: «Hræddr ertu nú, lítill karl, ok er þat at vánum, því at nú skal ek sýna þér lítinn þann leik, er ek geri við smápilta, er hér koma.»

Síðan brá hann upp járnteininum ok rak fleinana í gegnum tvá konungsmenn ok kastaði þeim dauðum innar um eldinn.

KONTEKSTY

Örvar-Odds saga

Hann spratt upp við, er hún mælti þetta ok rekr sprotann á nasir henni svá hart, at þegar lá blóð á jörðu.

«Takið föt mín,» sagði völvan, «ok vil ek fara á burt heðan, því at þess hefi ek hvergi komit fyrr, at menn hafi barit á mér.»

«Eigi skaltu þat gera,» sagði Ingjaldr, «því at **bætr liggja til alls**, ok skaltu hér vera þrjár nætr ok þiggja góðar gjafir.»

Hún þá gjafirnar, en burt fór hún af veizlunni.

Hálfðanar saga

Konungr horfði á hana um stund ok mælti síðan: «Várkunn er þat,» sagði hann, «at þér liggi í miklu rúmi þau tíðendi, sem hér hafa orðit öll saman, **en bætr liggja til alls**, ok vil ek nú vera þér í bónda stað, ok er eigi vanfenginn maðr á mót honum, því at hann var gamall.»

«Engi lýti váru honum at elli sinni,» sagði drottning, «en þat uggir mik, hvárt ek verð þeim trú, sem hann hefir drepit.»

«Nú er um tvá kosti,» sagði konungr, «sá annarr, at ek mun taka þik frillutaki, ok helzt þat slíka stund sem auðit verðr; hinn annarr, at þú gifzt mér ok gef ríkit allt í mitt vald, ok skal ek gera þinn sóma mikinn, ok óttumst ek eigi, at svik þín muni mér at bana verða, þá ek skal deyja.»

Drottning mælti: «Þat mun sannast it fornkveðna, at hörð verða óyndisórræðin, ok mun ek þann kjósa at eiga þik.»

Несколько мотивировок Торда

- 1. Не хочет распространения слухов:** “kvaðst eigi vilja að menn gengju milli þeirra og rægðu þá saman "og vil eg svo reyna skap Bjarnar og trúlyndi við mig.”” (BSH, c. 11, 25)
- 2. Хочет подтверждения мировой Олава:** “Það er erindi mitt hingað að vita hvort þú vilt halda sættir við mig þær er konungur gerði milli okkar... Eg hefi þann hluta haft mála er veglegri þótti og mun eg nú það sýna að eg vil að við sættumst heilum sáttum...” (BSH, c. 11, 26)
- 3. Хочет компенсировать свою вину Одди:** “Hann segir að þangað hafi hann boðið Birni og kvaðst það hafa gert til yfirbóta við hana.” (BSH, c. 11, 26)

BHS 27, 56

"en eg get," segir Björn, "að honum þykir þú eigi ráðandi og lítið gott veita mega og **munu menn mæla að sá laði hann sem ráðin á**".

... так как говорят, что *тот приглашает, кто решает*

... стратегия Торда?

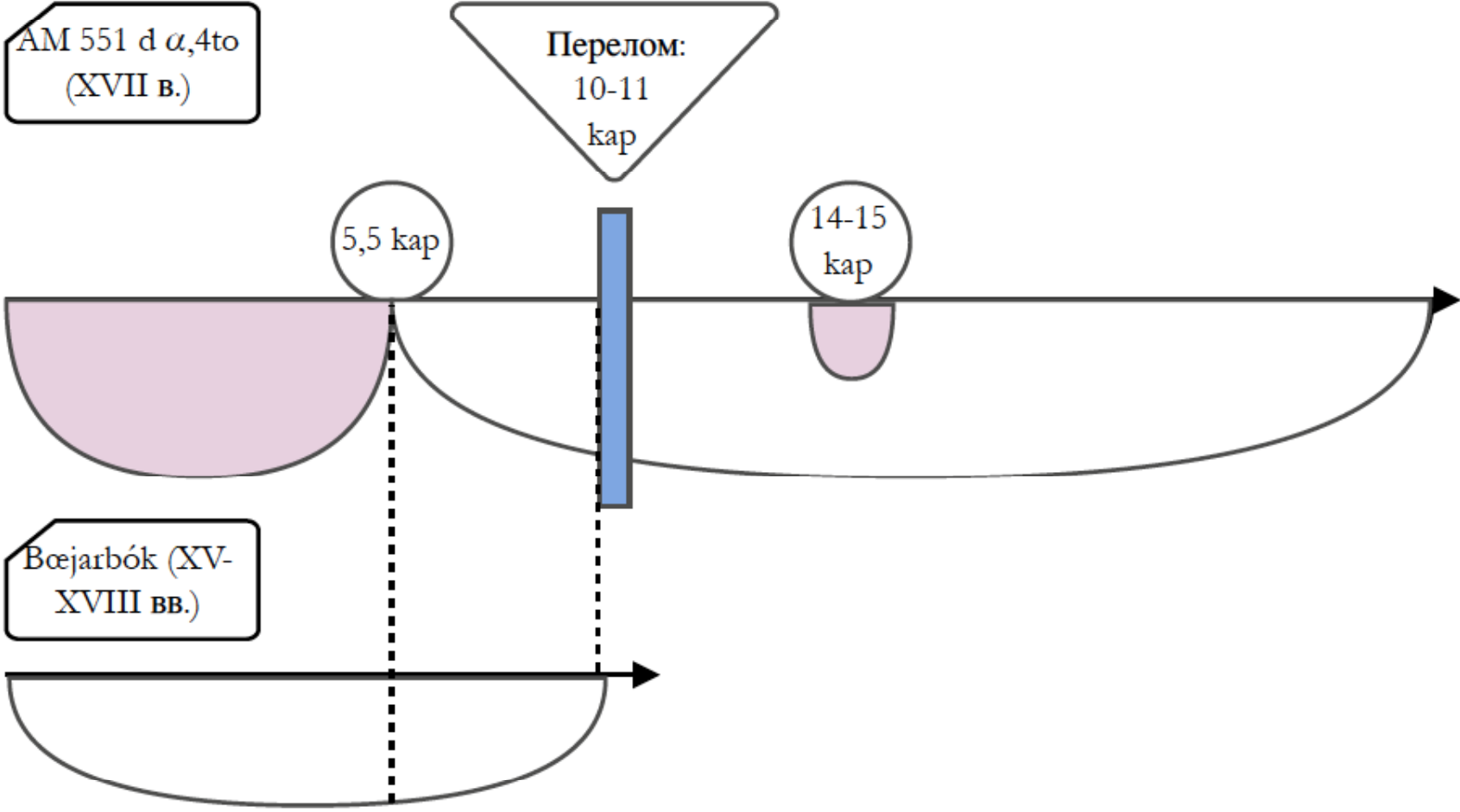
AM 551 d α ,4to
(XVII в.)

Перелом:
10-11
кар

5,5 кар

14-15
кар

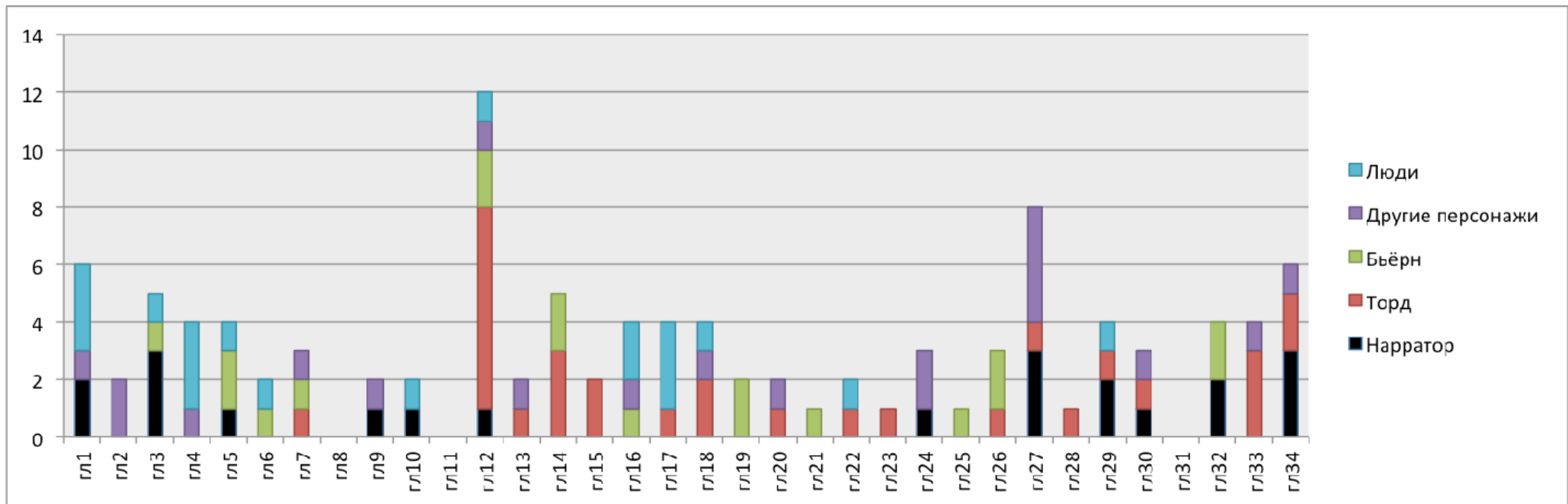
Boejarbók (XV-
XVIII вв.)

Óláfr konungr sendi orð **Þórði Kolbeinssyni** með **mörgum** mönnum **þeim sem út fóru**, at **hann skyldi** vel halda **sættum** við Björn, **þótt** hann kæmi út, ok **sagði** hann þess skyldan fyrir sakir þeira **viðskipta**. **Þórðr lét fátt um finnaz ok á því sama** sumri kom Björn út í **Hrútafirði** á Borðeyri með mikit fé ok hafði sóttan mikinn frama ok **frægð**.

Óláfr konungr sendi orð með mönnum, at **Þórðr skuli** vel halda **sáttum** við Björn, **þá er** hann kæmi út, ok **kvað** hann þess skyldan fyrir sakir þeira **viðskipta, slíkra sem orðið höfðu**. Á **því sumri kom** Björn út í **Hrútafirði** á Borðeyri með mikit fé ok hafði sóttan mikinn frama ok **atgørvi**.

ВЛАДЕНИЕ ТОЧКОЙ ЗРЕНИЯ

BSH, 14

Þat fannsk á, at Þórði þótti framlög sín mikil, en ekki gott í mót koma. Björn galt ok slíkt í mót, því at honum þótti heimboðit Þórðar verit hafa með glysmálum einum, en veitt kotmannliga, ok þótti ills eina fyrir vert, ok þótti báðum þá verr en áðr.

Было видно, что Торду его вклад казался большим, а ни слова благодарности не было. Бьёрн отплачивал ему так, так как ему казалось, что приглашение Торда было неискренним и предложено не из добрых побуждений, и достойно было только враждебного ответа, и казалось обоим, что все еще хуже, чем раньше.